

VI WSKAZANIA KONSERWATORSKIE WSKAZANIA DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ PRZYRODNICZYCH ORAZ PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BOBOLICE

Planowanie przestrzenne jest jedyną z tych form działania, które mają ogromny wpływ na zachowanie i ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bobolice zostało opracowane na podstawie Uchwały Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 28 lutego 1997 roku, Nr XXVII/226/97. Należy wyraźnie podkreślić, że dla potrzeb studium została wykonana inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gminy. Dlatego w planie zagospodarowania przestrzennego zostały uwzględnione uwarunkowania wynikające z występowania na terenie gminy obiektów znajdujących się pod ochroną konserwatorską, w tym wszystkie: obszary chronionego krajobrazu, rezerwaty przyrody, zespół przyrodniczo-krajobrazowy i pomniki przyrody. Ponadto w planie uwzględniono zapisy dotyczące: Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, krajowej sieci ECONET i występowania lasów ochronnych. W studium zaproponowano wiele nowych obiektów i obszarów do ochrony, co wynikało z przeprowadzonej, dla potrzeb planowania, waloryzacji przyrodniczej. Obiekty i obszary projektowane do ochrony zostały zaznaczone na mapach i opracowane szczegółowo w osobnym dokumencie, jednak do dnia dzisiejszego nie zrealizowano ani jednego zapisu.

Analiza zaprezentowanego wyżej materiału bez wątpienia pozwoli na dostosowanie nowych planów zagospodarowania przestrzennego do potrzeb i wymogów ochrony zasobów przyrodniczych. Wydaje się, że respektując zawarte poniżej oraz w rozdziale V niniejszego opracowania wytyczne, można pogodzić interesy potencjalnych inwestorów z wymogami ustawowymi dotyczącymi ochrony przyrody.

Dotychczas plany zagospodarowania przestrzennego sprowadzają ochronę środowiska naturalnego do ochrony i zagospodarowania rekreacyjnego parków wiejskich, ochrony zadrzewień śródlądowych i przydrożnych, określania kierunków i obszarów do zalesień. Dzieje się tak na skutek braku analizy stanu i diagnozy zagrożeń oraz potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego. Wobec różnorodności i ilości problemów z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego, będących wynikiem szczegółowej inwentaryzacji i waloryzacji, tak skromne zapisy planistyczne są daleko nie wystarczające.

Stosowanie się do wymienionych poniżej wskazań umożliwia zachowanie walorów przyrodniczych gminy i jednocześnie renaturalizację środowiska tam, gdzie jest to jeszcze

możliwe. Są to jednak zalecenia ogólne wypracowane na bazie doświadczeń ekologii. Mogą one być pomocne w kwestiach opracowywania strategii gospodarczych, jak i przy rozwiązywaniu problemów szczegółowych dotyczących zagospodarowania.

Wskazania do planu zagospodarowania przestrzennego

Generalnie w nowym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy oraz innych dokumentach planistycznych należy uwzględnić kwestie różnorodności krajobrazu. Zapisy należy tak skonstruować, aby wyeliminować lub ograniczyć zagrożenia już występujące oraz zapobiec tym, które mogą dopiero wystąpić. Podejmowane zabiegi powinny mieć na celu przywrócenie naturalnych walorów obszarom cennym przyrodniczo. Realizacji tych celów mają służyć wymienione poniżej wskazania:

1. W studium należy uwzględnić istnienie na terenie gminy 49 gatunków roślin prawnie chronionych, obecność 13 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi, 25 gatunków z Polskiej Czerwonej Listy i 60 gatunków roślin zagrożonych na Pomorzu. Ponadto należy wprowadzić zapisy o występowaniu na terenie gminy 5 gatunków objętych Konwencją Berneńską i Dyrektywą Siedliskową oraz 3 gatunków z europejskiej listy Corine Biotopes.
2. Na podstawie Rozporządzenia (Rozporządzenie Wojewody z dnia 19 kwietnia 2001 r. nr 5/2001, Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 13, poz. 254) w studium należy uwzględnić zapisy o skreśleniu z ewidencji pomników przyrody, w tym: 2 lipy drobnolistne w obrębie Kurowo N-ctwo Bobolice oraz buka zwyczajnego w obrębie Bobolice, N-ctwo Bobolice. Jednocześnie trzeba wprowadzić zapisy o wielu nowych pomnikach przyrody w postaci pojedynczych drzew, grup drzew i alei drzew. Ponadto powinno się objąć ochroną wszystkie parki i cmentarze ewangelickie oraz nie dopuścić do ich całkowitego zniszczenia.
3. Uwzględnić istnienie na terenie gminy Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Radwi”.
4. W opracowanym studium uwarunkowań planowania przestrzennego ująć zidentyfikowane w niniejszej inwentaryzacji cenne obiekty przyrodnicze – zarówno przewidziane do ochrony, jak i wskazane jako obiekty cenne przyrodniczo. Do czasu powołania powierzchniowych form ochrony należy w planach zagospodarowania i studium zapisać, odnośnie tych obszarów, zakaz zmiany form użytkowania gruntów i w miarę możliwości wskazania konserwatorskie wymienione dla każdego z obszarów. W szczególności uwzględnić propozycje nowych rezerwatów przyrody i obszarów chronionego krajobrazu.
5. Należy zawrzeć proponowane granice przewidzianego „Szczecinecko-Polanowskiego Parku Krajobrazowego”, który objąłby wschodnią część gminy. Do czasu powołania

Parku rozważyć propozycję utworzenia przez gminę 2 obszarów chronionego krajobrazu – „Dolina Chocieli” i „Bobolickie Jeziora Lobeliowe”. Ponadto należy uwzględnić granice proponowanego Parku krajobrazowego „Dorzecza Parsęty”, który objąłby południowo-zachodnią część gminy w okolicach Chmielina i Ujazdu.

6. Wziąć pod uwagę proponowane granice dwóch zespołów przyrodniczo-krajobrazowych – „Dolina rzeki Kłaninki” i „Źródlika Chotli”, powiększenie istniejącego zespołu – „Dolina rzeki Chocieli” oraz granice proponowanych 57 użytków ekologicznych i 60 obszarów cennych przyrodniczo.
7. W studium należy ująć, że na terenie gminy przewidziano utworzenie 3 obszarów o znaczeniu międzynarodowym, wchodzących w skład Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, są to: „Dolina Radwi, Chotli i Chocieli”, „Bobolickie Jeziora Lobeliowe” i „Dorzecze Parsęty”.
8. Należy chronić obecny areał użytków zielonych i obecny sposób ich użytkowania; dążyć do przywrócenia ekstensywnego koszenia porzuconych łąk pełnikowych i storczykowych. Protegować systemy rolnictwa zrównoważonego wykorzystujące niewielkie i rozproszone w krajobrazie użytki zielone.
9. W opracowaniach planistycznych wyłączyć z zalesień tereny, dla których byłoby przyczyną degradacji ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Dotyczy to przede wszystkim łąk i cennych torfowisk, w szczególności mechowisk koło Drzewian. Bezwzględnie należy chronić przed zalesieniem tereny otwarte w dolinie Chocieli i Radwi. Obszary proponowane do zalesienia powinny posiadać ekspertyzy przyrodnicze.
10. Proporcje lasu i przestrzeni otwartej w gminie są obecnie prawdopodobnie zbliżone do optymalnych z punktu widzenia ekologicznej funkcji lasu i ochrony różnorodności biologicznej. Ewentualne zalesienia gruntów porolnych powinny być planowane z najwyższym umiarem, często z pozostawieniem otwartych przestrzeni. Rejony szczególnie niewskazane do zalesień, to: okolice jeziora Przybyszewko, Porostu, Gozdu oraz Drzewian i Trzebienia.
11. Zachować pełną reprezentację typów ekosystemów – biotopów, charakterystyczną dla gminy. Pozostawić wszystkie naturalne struktury przyrodnicze, w tym ustawowo chronione zadrzewienia i zakrzewienia, oczka, bagna, torfowiska itp. Utrzymywać wszystkie, choćby najmniejsze fragmenty leśne, w krajobrazach antropogeniczno – łąkowo – pastwiskowych, polnych i osadniczych. Stanowią one bazę do procesów regeneracji roślinności na terenach pozbawionych naturalnej szaty roślinnej.
12. Jedną z form utrzymania działalności gospodarczej na tych terenach powinno być

promowanie turystyki i działalności edukacyjnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych. Wymaga to opracowania koncepcji rozbudowy infrastruktury – tras pieszych, rowerowych i konnych, np. w oparciu o wycofane z użytkowania drogi gospodarcze i leśne. Wstępnie wskazane miejsca, to: dolina Chocieli, jeziora lobeliowe w okolicach Porostu, dolina Radwi koło Cybulina i Starego Bornego, torfowiska mszarne w okolicach Drzewian i Ubiedrza, torfowiska soligeniczne nad jeziorem Zarzewie, okolice Ujazdu i Chmielna oraz obszary istniejących i projektowanych rezerwatów przyrody.

13. Wprowadzić całkowity zakaz budowy urządzeń hydrotechnicznych przegradzających koryta rzek i cieków. W szczególności zakazać regulacji oraz zabudowy doliny Chocieli i Radwi, celem zapewnienia naturalnych walorów krajobrazowych i przyrodniczych krajowego korytarza ekologicznego.
14. Pomiędzy rozproszonymi ekosystemami podobnego typu, kształtować korytarze ekologiczne (pomosty, łączniki), aby zlikwidować ich izolację przestrzenną. Umożliwi to migrację flory i fauny – wymianę zasobów genowych oraz podniesie odporność systemu przyrodniczego na degradację. Na przykład dwa fragmenty lasów podobnego typu należy połączyć pasem zadrzewień.
15. Działalność zadrzewieniową należy prowadzić zgodnie z poniższymi zasadami:
  - do nasadzeń należy używać rodzimych, zgodnych z siedliskiem gatunków drzew i krzewów,
  - zadrzewienia należy kształtować wraz z odpowiednią granicą polno-leśną z okrajkiem i oszyjkami,
  - wykorzystać istniejący „potencjał renaturalizacyjny” w postaci pozostawionych samych sobie fragmentów słabo przekształconych zarośli, łąk i ugorów,
    - a. w miarę możliwości nie usuwać drzew i krzewów, które wyrosły na terenach ruderalnych (np. przy ogrodzeniach terenów przemysłowych),
    - b. zezwolenia na wycinkę drzew i krzewów, nie związane z inwestycjami i zmianą przeznaczenia terenu, powinny być wydawane wyłącznie pod warunkiem wprowadzenia nowych,
    - c. wprowadzić nowe zadrzewienia i zakrzewienia wzdłuż ciągów komunikacyjnych.
16. Ograniczyć należy inwestycje przecinające wskazane korytarze ekologiczne, a w przypadku inwestycji niezbędnych zminimalizować ich wpływ na środowisko przyrodnicze planując odpowiednie przepusty, osłony nasadzenia etc.
17. Na odcinkach cieków, poza zwartą zabudową, pozwolić na spontaniczne kształtowanie się koryta oraz w miarę możliwości nie usuwać zwalonych drzew z koryta rzek.

18. Kształtować trwałą roślinność w strefach wododziałowych, które pełnią ważną funkcję alimentacyjną oraz rolę korytarzy ekologicznych. Tym samym nie odleśniać stref wododziałowych.
19. Na obszarach zajmowanych przez roślinność przyczyniającą się do oczyszczania środowiska naturalnego zakazać inwestycji mogących wpłynąć negatywnie na pokrywą roślinną.
20. W jednostkach krajobrazowo-roślinnych i łąkowo-polnych dolin rzecznych, w miejscach przesuszonych, stosować zalesienia. Zwiększą one retencję wód, a także będą pełniły funkcję melioracyjną. Proporcje między lesistością a wielkością użytków zielonych muszą być wyważone merytorycznie. Nie można zalesiać tych łąk i pastwisk, które mają kluczowe znaczenie przyrodnicze.
21. Likwidować grunty orne dochodzące do zbiorników i koryt rzek. Zamieniać je na trwałe użytki zielone bądź zalesiać.
22. Pozostawić do spontanicznego zarastania roślinnością nieużytki powstałe po eksploatacji kruszywa mineralnego (po ewentualnej uprzedniej częściowej rekultywacji technicznej) bądź torfu.
23. Przeprowadzić weryfikację potencjalnych obszarów wydobywania surowców potencjalnych złóż (piasków, torfów). Każda taka inwestycja musi mieć wykonaną ocenę oddziaływania na środowisko. Gospodarkę eksploatacji surowców mineralnych należy prowadzić zgodnie z ustawą „prawo geologiczne i górnicze” z 1994 r.
24. Rozwiązać problem odpadów i ścieków przez wdrożenie systemu selektywnego składowania odpadów, likwidację dzikich wysypisk i wylewisk nieczystości. Uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie gminy przez: tworzenie „naturalnych” niskonakładowych oczyszczalni trzcinowych itp., kanalizację większych wsi oraz budowę szamb zbiorowych w małych wsiach, likwidację punktowych miejsc zrzutu ścieków do zbiorników i cieków wodnych. Jako priorytet należy przyjąć gospodarkę ściekową w zlewni Chocieli i Radwi oraz w obrębie wszystkich jezior, zwłaszcza jezior lobeliowych.
25. Utrzymywać, wokół zbiorników wód stojących oraz wzdłuż cieków, trwałe użytki zielone w pasie przynajmniej 15 metrów. Ograniczają one spływ substancji biogenych (pochodzących z nawozów) - działają jako naturalna bariera biogeochemiczna. Są też miejscem gniazdowania cennej ornitofauny wodno – błotnej.
26. Nie dopuszczać do osuszania i zasypywania lokalnych mokradeł na dnach dolin.
27. Wprowadzać zalesianie terenów granicznych między obszarami o różnym typie użytkowania. Ograniczy to między innymi rozprzestrzenianie się zbiorowisk

synantropijnych złożonych z ekspansywnych gatunków.

28. Grunty słabsze o bardzo niskiej przydatności rolniczej przeznaczać pod zalesienie lub w zależności od charakteru siedlisk (zwłaszcza o skrajnych warunkach ekologicznych), pozostawiać w formie nieużytków podlegających spontanicznym procesom regeneracyjnym.

W związku z powyższymi nie jest możliwe prowadzenie w gminie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Nie ma miejsca na lokalizację wysypiska odpadów i wszelką działalność uciążliwej dla środowiska.

Ponadto w studium powinny się również znaleźć następujące zapisy respektujące wartości przyrodnicze i krajobrazowe, tj;

- lokalizacja zabudowy (w tym rekreacyjnej) tylko w obrębie istniejących jednostek osiedleńczych, w szczególności w granicach proponowanych obszarów chronionych,
- dopuszczenie do budowy tylko obiektów zharmonizowanych z tradycjami kulturowymi tego regionu,
- takie kształtowanie struktury przyrodniczej krajobrazu - jego fizjonomii, aby nie tracić osi i panoram widokowych o szczególnych walorach estetycznych,
- wzdłuż dróg należy kształtować zadrzewienia gdyż pełnią one funkcję krajobrazową (harmonia widoku), a także przyrodniczą - korytarzy ekologicznych,
- w krajobrazach polnych związanych z obszarami uprawy ekstensywnej (tradycyjnej), utrzymać miedze i drogi gruntowe związane z drobnopowierzchniowym rozłogiem pól. Są to cenne, funkcjonujące korytarze ekologiczne najniższego rzędu (liniowe). Nie dopuszczać do nadmiernego scalania gruntów, niszczącego te struktury przyrodnicze.
- w krajobrazach polnych, związanych z intensywnymi formami uprawy (wielkoprzestrzennymi monokulturowymi), zwiększyć stopień fragmentacji pól, między innymi poprzez zakładanie miedz i dróg gruntowych,
- nie lokować, w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów chronionych, obiektów intensywnej hodowli, a w pasie 500 m szerokości stosować technologie gospodarstwa ekologicznego.

Mając na uwadze kwestie, wynikające ze starań Polski o wejście do Unii Europejskiej, można stwierdzić, że niektóre ze środowisk, ze względu na występujące tam wartości przyrody ożywionej, będą wymagały ochrony (w myśl ratyfikowanych przez Polskę Konwencji oraz obowiązujących w krajach Unii Europejskiej dyrektyw i zarządzeń). Obszary takie wskazano w rozdziale V.

Inne wskazania, w zależności od form użytkowania terenu, do uwzględnienia w opracowaniach planistycznych, akcjach propagandowych, uzgodnieniach inwestycyjnych.

w zakresie gospodarki wodnej:

- zapobieżenie dewastacji brzegów zbiorników wodnych,
- podniesienia retencji wód na kompleksach torfowisk i łąk w obrębie wyznaczonych stref faunistycznych,
- wyeliminowanie w granicach gminy źródeł skażenia cieków, uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w obrębie miejscowości,
- utrzymanie małych cieków w strefach faunistycznych oraz korytarzach ekologicznych,
- zwiększenie liczby, powiększenie parametrów oraz utrzymanie drożności przepustów pod drogami,
- nie piętrzyć cieków na terenie chronionym, ani bezpośrednio poniżej niego,
- na obszarach chronionych nie regulować cieków wodnych, pozwolić na spontaniczne kształtowanie się koryta rzeki lub strumienia, w wodzie w miarę możliwości pozostawiać powalone drzewa,
- nie niszczyć roślinności strefy litoralu zbiorników wód, zarówno stojących jak i płynących, z uwagi na znaczący udział tej roślinności w procesie biologicznego oczyszczania wód, także ze względu na pełnienie roli bariery biogeochemicznej. Strefy litoralu wyłączyć spod presji wędkarskiej i kąpielisk.
- nie pozwolić na hodowlę ryb w jeziorach lobeliowych oraz innych oczkach śródlęśnych i śródpolnych.

w zakresie gospodarki rolnej:

- promowanie rolnictwa ekologicznego,
- utrzymanie lub sanacja stosunków wodnych,
- zachowanie ekstensywnie zagospodarowanych użytków zielonych lub też odtworzenie gospodarki kośno - pastwiskowej na tych terenach gdzie jej zaniechano,
- dostosowanie poziomu nawożenia do zdolności sorpcyjnych gleb,
- odłogowanie niektórych areałów,
- ograniczyć stosowanie chemicznych środków ochrony roślin (np. stosować je na 95% powierzchni pola),
- nie stosować chemicznych środków ochrony roślin ani nawozów w pasie przybrzeżnym

zbiorników wodnych,

- pozostawiać w stanie nie zmienionym miedze, zarośla i zadrzewienia śródpolne,
- nie wypalać resztek roślinności,
- nie osuszać i nie zasypywać śródpolnych oczek wodnych,
- w odległości mniejszej niż 100 m od brzegów wszystkich wód powierzchniowych (rowów, cieków, zbiorników) preferować zróżnicowaniem stawek podatku rolnego użytki zielone przed uprawami polowymi,
- obniżyć stopień intensywności upraw monokulturowych drogą działań sprzyjających wykształcaniu się zbiorowisk chwastów, tj. agrofitocenoz,
- różnicować skład gatunkowy roślin uprawnych na polach monokulturowych, co będzie sprzyjało różnorodności gatunkowej spontanicznie pojawiającej się flory i fauny.

Torfowiska:

- nie osuszać i nie zalesiać,
- pozostawić, wokół torfowisk, otuliny z nie naruszoną roślinnością,
- nie prowadzić melioracji w sąsiedztwie torfowisk,
- strzec przed wypalaniem.

Łąki, murawy, pastwiska:

- pod żadnym pozorem nie zamieniać na pola orne ani nie zalesiać,
- prowadzenie wypasu zwierząt w celu utrzymania układów półnaturalnych (łąki różnego rodzaju),
- racjonalne nawożenie uzupełniające powstałe w wyniku koszenia straty materii organicznej,
- nie intensyfikować zagospodarowania łąk; ograniczyć do minimum nawożenie łąk oraz podsiewanie na nich mieszanek traw i innych roślin, każdorazowo ok. 5% łąki pozostawiać niekoszone, nie zalesiać, kosić z tradycyjną częstotliwością i w tradycyjnych terminach,
- nie odwadniać łąk wilgotnych,
- w kompleksach łąkowo-pastwiskowych utrzymywać koszenie, nawożenie i wypas w rytmie zgodnym z zasadami gospodarki ekstensywnej, tj. z tradycyjną formą uprawy. Hamować będzie to sukcesję roślinności zmierzającą do odtworzenia zbiorowisk naturalnych, tj. lasów, zagrażającą utrzymaniu bogactwa i różnorodności biologicznej.

Stawy rybne:

- § nie wykaszzać szuwarów w sezonie wegetacyjnym i w okresie lęgów ptaków (od połowy marca do końca lipca),
- § na kilku ekstensywnie użytkowanych stawach pozostawić bardziej rozległe fragmenty niewykaszanej roślinności.

parki i inne tereny urządzonej zieleni - zadrzewienia:

- dążyć do odtworzenia dawnej kompozycji parków,
- w nowych założeniach parkowych dążyć do tworzenia zadrzewień o możliwie wielu cechach naturalnych (pod względem składu drzewostanu, krzewów i roślin runa, oraz ze względu na sposób kształtowania układu parku),
- nie usuwać starych, próchniejących ani martwych drzew,
- nie leczyć próchniejących drzew, z wyjątkiem okazów o szczególnym znaczeniu kulturowym,
- nie usuwać podszytu z całej powierzchni zaniedbanych parków, pozostawić część jego powierzchni jako “matecznik dzikości”,
- zezwolenia na wycinkę drzew nie związaną z inwestycjami i zmianą przeznaczenia terenu wydawać wyłącznie w formie warunkowej – pod warunkiem wprowadzenia nowych nasadzeń,
- strzec całości dawnych kompozycji zadrzewieniowych, np. alei przydrożnych,
- wprowadzać nie tylko zadrzewienia, ale i zarośla krzewów nawiązujące składem do spontanicznych zbiorowisk zaroślowych,
- wprowadzić zadrzewienia i zakrzewienia wzdłuż wszystkich ciągów komunikacyjnych,
- nie stosować gatunków obcego pochodzenia, które mają tendencję do dziczenia i rozprzestrzeniania się, a inne stosować wyłącznie w osiedlach ludzkich.

w zakresie gospodarki leśnej:

- utrzymanie przewagi lasów ochronnych w strefach faunistycznych,
- utrzymywanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych szczególnie na torfowiskach w olsach i łęgach,
- przebudowa lasów w kierunku zgodnym z typem siedliskowym,
- korzystanie z lokalnych ekotypów przy odnowie drzewostanów,

- podniesienie wieku rębności głównych gatunków lasotwórczych w obrębie obszarów chronionych,
- preferowanie w obszarach chronionych rębni gniazdowych, a w miarę możliwości stosowanie rębni przerębowych oraz nie stosować zrębów zupełnych,
- nie wykonywać zrębów drzewostanów dotykających linii brzegowej jezior i rzek. Wycinanie lasów osłabia między innymi: rolę terenów przybrzeżnych jako korytarzy ekologicznych, poziom retencji wód, a także obniża udział roślinności w procesie biologicznego oczyszczania wód,
- pozostawiać w lesie złamy i wywroty oraz nie usuwać obumierających i martwych drzew stojących,
- ograniczyć zalesianie luk w drzewostanie,
- nie “uproduktywniać” żadnych śródleśnych bagienek ani łąk,
- maksymalnie ograniczać sieć dróg leśnych,
- na obszarach leśnych dążyć do wyrównania linii zewnętrznej granicy lasu. Ograniczy to wnikanie elementów obcych lasom, wypierających gatunki rodzime,
- w strefie granicy lasu z polami uprawnymi pozostawiać szerokie, nieorane pasy. Kształtuje się wówczas strefa ekotonowa przyleśna, złożona z różnego typu zbiorowisk roślinnych oszyjkowych i okrajkowych, wnosząca duże bogactwo flory i fauny. Jest to strefa szczególnie ważnych biotopów między innymi dla ptaków.
- maksymalnie ograniczyć stosowanie środków chemicznych w gospodarce leśnej i ochronie lasu,
- w przypadku przejmowania gruntów porolnych pozostawić przynajmniej część do samorzutnego zarośnięcia.

w zakresie łowiectwa, wędkarstwa, turystyki:

- zmniejszenie liczby polowań w obrębie stref faunistycznych, szczególnie w okresie rozrodu,
- zrezygnowanie z polowań i wędkowania w obrębie wybranych korytarzy ekologicznych,
- określenie pojemności turystycznej najcenniejszych przyrodniczo obszarów,
- wyznaczenie szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych w obrębie obszarów chronionych, do których nie jest zabroniony wstęp,
- rozmieszczenie ośrodków wypoczynkowych i urządzeń obsługi ruchu turystycznego poza obszarami przewidzianymi do ochrony na obrzeżach stref faunistycznych, a nie w ich

centrum,

- fragmenty brzegów chronionych zbiorników wodnych i cieków wyłączyć spod presji wędkarzy.

Wskazania do działań Gminy

1. Wnioskować do Wojewody o utworzenie form ochrony przyrody wskazanych w opracowaniu, utworzyć formy ochrony przyrody leżące w kompetencjach Rady Gminy.
2. Sporządzić i wdrożyć w życie plan promocji gminy kładąc nacisk na regionalne i oryginalne walory gminy, ze szczególnym uwzględnieniem jej przyrody.
3. Rozwijać agroturystykę z wykorzystaniem walorów przyrodniczych.
4. Promować inne formy turystyki na terenie gminy. Rozwijać sieć szlaków turystycznych pieszych i rowerowych. Uwarunkowania przyrodnicze nie nakładają większych ograniczeń na kierunki rozwoju tej sieci.
5. Opracować i wydać publikacje pt. "Walory krajobrazowe i przyrodnicze gminy Bobolice" oraz inne materiały promocyjne, jak mapy turystyczno-przyrodnicze, przewodniki, płyty CD, filmy. Promować walory gminy w Internecie.
6. Promować tradycję nasadzeń świerkowych przy osadach ludzkich w formie szpalerów.
7. Promować Gminę jako potencjalne miejsce na siedzibę Szczecinecko-Polanowskiego Parku Krajobrazowego z nowoczesnym Centrum Edukacji Przyrodniczej na terenie byłego ośrodka wczasowego „Saporo”. Szczególną uwagę zwrócić na możliwości prezentacji walorów przyrodniczych unikatowych jezior, dolin rzecznych, łąk, czy torfowisk.
8. Stosować inne formy promocji Gminy, np. „Dni Łąk Pełnikowych w Bobolicach”, utworzenie Muzeum Łąki w Bobolicach i inne.
9. Wykorzystać możliwość korzystania z dużych dopłat dla rolników w ramach programu Natura 2000 i programów Rolnośrodowiskowych. Utworzyć regionalne centrum szkoleniowe w tym zakresie.
10. Promować rolnictwo o charakterze ekologicznym.
11. Promować drobnotowarową hodowlę bydła (w tym ras ginących w ramach programów rolno-środowiskowych) z wykorzystaniem użytków zielonych.
12. Ostrożnie rozpatrywać wnioski o wycinanie starych drzew w parkach, sadach, alejach przydrożnych, alejach wzdłuż cieków wodnych będących potencjalnym miejscem cennej fauny.
13. Nie dążyć do rozwoju przemysłu oraz rolnictwa wielkotowarowego.

14. Wykorzystać do promocji Gminy ogromne walory krajobrazowe i kulturowe.

Wskazania do uwzględniania w bieżącej gospodarce leśnej

1. Zlikwidować stary system rowów melioracyjny, za pomocą których wciąż odwadniane są cenne mokradła.
2. Zweryfikować powołane użytki ekologiczne i opracować dla najcenniejszych obiektów opisy przyrodnicze oraz wskazania konserwatorskie.
3. Wnioskować do odpowiednich organów o utworzenie form ochrony przyrody wskazanych w opracowaniu.
4. Przyjąć zasadę ochrony: torfowisk, źródlisk, cieków (także małych) przez nie wykonywanie cięć rębnych w ich pobliżu.
5. Zachować maksymalnie długo cenne starodrzewy bukowe i grądowe.
6. Nie odwadniać żadnych siedlisk mokradłowych.
7. Nie wykonywać cięć rębnych na grodziskach.
8. Zrealizować działania z zakresu małej retencji wody i ochrony ekosystemów wodno-błotnych w istniejących i projektowanych użytkach ekologicznych; rozważyć możliwość opracowania nowych projektów ochrony mokradeł w okolicach Porostu, Zarzewia i Gozdu.
9. Podjąć koszenie łąk w istniejących użytkach ekologicznych, w szczególności w dolinie Radwi, Chocieli i dopływach Perznicy (rz. Łozica, Trzebiegoszcz).
10. Wykonać Programy Ochrony Przyrody Nadleśnictw oparte na specjalnej, wiarygodnej inwentaryzacji terenowej prowadzonej przez specjalistów - przyrodników.
11. Uaktualnić "waloryzację przyrodniczą terenu nadleśnictwa" wg metodyki zastosowanej w RDLP Szczecin w 1998 r.
12. Wyedukować służby leśne w zakresie rozpoznawania gatunków flory chronionej, rzadkiej i zagrożonej oraz uzupełnić dane w urzędowaniu lasu.
13. Wyedukować służby leśne w zakresie rozpoznawania gniazd ptaków chronionych strefowo i uzupełnić rozpoznanie tych gniazd.
14. Podjąć programy ochrony zasobów genowych, szczególnie następujących składników dendroflory: dzika jabłoń leśna, czereśnia i wiąz szypułkowy.
15. Włączyć się w działania gminy na rzecz rozwoju ekoturystyki i edukacji przyrodniczej, np. przez przygotowanie wspólnie ścieżek przyrodniczych, czy projektów.

Wskazania do nowego planu urządzania lasu

1. Dążyć do precyzyjnego zanalizowania zróżnicowania glebowo-siedliskowego oraz zróżnicowania roślinności potencjalnej, oraz do pełnego uwzględnienia tego zróżnicowania w planach działań.
2. Zróżnicować, pod względem zalecanych gospodarczo typów drzewostanu, siedliska buczynowe od grądowych w ramach siedliskowego typu Lśw, zwłaszcza na zboczach dolin.
3. Wyeliminować Dbcz z zalecanych składów upraw oraz inne gatunki obcego pochodzenia.
4. Podnieść wiek rębności buka do 140 lat, szczególnie na obszarze projektowanych parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.
5. Przyjąć rębnie IIIId i IV jako podstawę gospodarki w buczynach zamiast rębni IIa.
6. Przyjąć zasadę nie prowadzenia cięć rębnych w borach bagiennych, borach mieszanych bagiennych, lasach mieszanych bagiennych.
7. W olsach i olsach jesionowych dopuścić tylko rębnie IIIId i IV, wykluczyć rębnie I. Najlepiej wszystkie Ol bagienne i źródliskowe wzdłuż rzeki i cieków wyłączyć z użytkowania.
8. Głębokie wąwozy i jary wyłączyć z użytkowania.
9. Prace urządzeniowe poprzedzić szczegółową inwentaryzacją botaniczną i faunistyczną. Obecnie dane w Programach Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Bobolice, Polanów i Tychowo znacznie odbiegają od rzeczywistości.
10. Rozważyć utworzenie Leśnego Kompleksu Promocyjnego z lasów Nadleśnictwa Bobolice i Polanów.

VII PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Inwentaryzacja przyrodnicza w gminie Bobolice dostarczyła bogatych informacji o charakterze i zrównoważeniu szaty roślinnej oraz walorach faunistycznych obszaru gminy na tle cennych ekosystemów występujących w urozmaiconym krajobrazie, będącym również wartościowym elementem środowiska naturalnego. W wyniku badań wytypowano najcenniejsze miejsca w gminie i zaproponowano dla nich różne formy ochrony. W niniejszym opracowaniu zaproponowano utworzenie:

- **21 rezerwatów przyrody,**
- **4 obszarów chronionego krajobrazu,**
- **3 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych,**
- **57 użytków ekologicznych,**
- **49 pomników przyrody.**

Ponadto wykazano **60 obszarów cennych przyrodniczo (OC)** o dużym znaczeniu biocenotycznym ze wskazaniem, by w najbliższej przyszłości utworzyć tu użytki ekologiczne, lub wyznaczyć obszary będące miejscem rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych. Obiekty te pozwolą na zachowanie i ochronę wartościowych elementów środowiska przyrodniczego gminy, podnosząc jednocześnie jego atrakcyjność turystyczną. Zwiększy to szansę na prawidłowe wykorzystanie środowiska do rozwoju gminy.

Przeprowadzona inwentaryzacja przyrodnicza w sezonach wegetacyjnych 2001 i 2002 w gminie wykazała ponadto:

1. Flora gminy obejmuje 589 gatunków roślin naczyniowych odnalezionych w trakcie bieżących prac terenowych oraz znanych z literatury i gatunków wymarłych. W liczbie tej znajduje się:
  - a. 51 gatunków roślin podlegających ochronie prawnej (w tym 36 objętych ochroną ścisłą),
  - b. 87 roślin naczyniowych rzadkich, ginących lub zagrożonych wyginięciem wpisanych na którąś z czerwonych list, tj. krajową, regionalną (Pomorza Zachodniego, Meklemburgii i Brandenburgii).
2. Opisano 22 parki podworskie.
3. W gminie Bobolice występują zbiorowiska ważne w skali europejskiej i umieszczone na liście Dyrektywy Siedliskowej, tj. Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory.
4. W gminie Bobolice zarejestrowano, co najmniej 215 gatunków kręgowców, z czego 202

rozradzające się. Z tej liczby do ryb należało 21 gatunków, do płazów 13, gadów 4, ptaków 136 i ssaków 40 gatunków.

5. Dla szaty roślinnej i fauny wskazano kilkadziesiąt potencjalnych jak i istniejących zagrożeń prowadzących do degradacji tych zasobów.

Dotyczą one głównie zjawisk naturalnych – powodzi oraz zjawisk wywołanych działalnością człowieka:

- zanieczyszczenia wód płynących,
- obniżenia poziomu wód na terenach rolniczych,
- stopniowego odchodzenia od trudnych metod gospodarki rolnej,
- zabudowy hydrotechnicznej rzek,
- błędów w prowadzeniu gospodarki rybackiej i łowieckiej oraz kłusownictwa,
- tworzenia barier na przebiegu korytarzy ekologicznych.

6. Zagrożenia te należy ograniczać i eliminować lub też podejmować działania dla zachowania czynników sprzyjających występowaniu rzadkich i ginących gatunków roślin i zwierząt. Ustalono całą gamę szczegółowych wskazań konserwatorskich dotyczących ochrony zasobów przyrody nieożywionej, krajobrazu, szaty roślinnej i fauny.

7. W studium, w planie zagospodarowania przestrzennego gminy, w planie urządzenia Nadleśnictwa, a także strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego należy uwzględnić potrzebę ochrony najcenniejszych walorów przyrodniczych, w tym wynikających z konwencji ratyfikowanych przez Polskę.